

NATURENS UNGE STEMMER

PROSJEKTBEKRIVELSE 2026–2028

Naturvernforbundet
Hordaland

BARN OG UNGE SOM NATURENS STEMME

Naturens Unge Stemmer har som mål å gi våre barn og unge en sterkere og tydeligere stemme i beslutninger som voksengenerasjonen tar for fremtidig klima og natur. Prosjektets oppstart blir våren 2026, og avsluttes sommeren 2028.

Vi vet at CO2 som slippes ut i atmosfæren i dag, blir liggende som et lager i hundrevis av år. Opphopningen påvirker temperatur, ekstremvær og havnivå i mange generasjoner fremover. Selv om intakt natur er vår viktigste allierte for å bremse og reversere klimaendringene, må stadig mer verneverdig natur vike for veg, industri, kraft, hytter osv. Nedbygd natur er nesten umulig å få tilbake – endringene er irreversible. I tillegg til å være et av de beste klimatiltakene vi kan gjøre, er ivaretagelse av naturen også det viktigste vi kan gjøre for å stoppe det alarmerende tapet av artsmangfold og bestandene av ville dyr, fugler og insekter globalt og nasjonalt.

Beslutningene om klima, natur og miljø som tas i dag, får altså størst konsekvenser for framtidige generasjoner. **Samtidig er våre barn og unge utelatt, eller i beste fall grovt underrepresentert i beslutningsprosessene.** Summen av klimagassutslipp og naturødeleggelser dagens generasjon står for, er en stor gjeldsbyrde som strider mot Brundtlandkommisjonens definisjon av bærekraft i sluttrapporten:

En bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov *uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få tilfredsstille sine behov.*

(Verdenskommisjonen 1987, vår utheving)

MÅLSETTINGER

Naturens Unge Stemmer har tre mål: å gi barn og unge kunnskap om

1) Naturens verdi: naturmangfold, rødlistede og truede arter, naturtyper – og hvordan disse henger sammen med og påvirker vår tilværelse.

3) Hvor og når de kan påvirke beslutninger som angår natur for å bli hørt (prosess)

3) Hvordan unge stemmer har plass, kan få plass og bør ha plass i beslutningsprosesser som har sterk innvirkning på deres oppvekst og fremtid (virkemidler)

Nødvendig delmål:

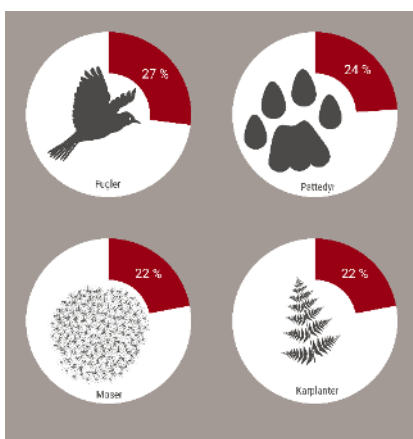
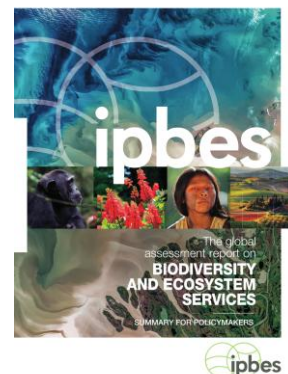
For å lykkes med disse målsettingene, er det en forutsetning at man først utvikler arenaer og språk for at barn og unge kan fungere som likeverdige deltakere i lokaldemokratiet.

Naturvernforbundet
Hordaland

BAKGRUNN: NATUREN TAPER FOR KOMMENDE GENERASJONER

Mange titalls tusen små og store naturinngrep utgjør en stadig større trussel mot klodens makeløse rikdom av arter og naturområder. I 2019 kom FNs naturpanel (IPBES) med den mest omfattende rapporten som noen gang er laget om naturens tilstand. Den konkluderte med at 1 million dyre- og plantearter står i fare for å dø ut på grunn av menneskelig aktivitet, og at tempoet artene utryddes i, er alarmerende. Inngrepene vi har påført naturen bare siden 1970 er uten sidestykke i mennesket historie: 75% av alle landområder på jorden har blitt dekket av betong, demmet ned eller omgjort til åkre, og halvparten av jordens naturlige økosystemer på land og til havs, er ødelagt.

Det kan være lett å tenke at vårt langstrakte, tynt befolkede land ikke er en del av denne dystre trenden – men det stemmer dessverre ikke.

Hver femte norske art står oppført på rødlista over arter som står i fare for å bli utryddet. Arealendringer, altså våre samlede inngrep i naturen, er den klart største trusselen mot norsk natur.

Den største andelen av truede arter i Norge, finner vi i artsgruppene fugler, pattedyr, moser og karplanter. Kilde: Artsdatabanken

NRKs mange artikler om naturtap viser også at vi mangler kontroll over hvilke naturverdier vi ødelegger: Artikkelserien «Norge i rødt, hvitt og grått» gir en

dramatisk ny oversikt over bit-for-bit naturødeleggelse i Norge. NRK viste

Naturvernforbundet
Hordaland

at 44 000 inngrep var gjort i norsk natur de siste 5 år (NRK, 2024¹). En ny NRK-gjennomgang publisert i januar 2025 viste at de 100 største sakene fra den opprinnelige oversikten ødela areal tilsvarende 2700 fotballbaner.

Den gjennomgangen viser:

- I 23 av sakene ble det ikke skrevet én eneste setning om naturen i sakspapirene før områdene ble satt av til bygging.
- I 91 av sakene er det ingen tegn til at det ble sendt ut noen fagperson for å lete etter truede arter før naturen ble satt av.
- I 81 av sakene ble det ikke lett etter mer egnede steder å bygge, så vidt kommunene kan dokumentere. Selv om loven krever dette.

H-2025 viser så NRK at Norge er en «versting» på nedbygging av natur i internasjonal sammenheng².

Ødeleggelse av matjord i Norge går også feil vei: Statsforvalteren i Vestland har dokumentert at kommunene fullstendig sprenger jordvernmålet dersom planreservene for de neste 10 årene blir tatt i bruk (Statsforvalteren, 2024). I Vestland fylke vil boligarealet øke med 30%. I Bergen kommune er det de siste 5 årene ødelagt natur tilsvarende 700 fotballbaner. Bare areal tilsvarende 5 – fem – fotballbaner er tilbakeført (Tvedt, 2024).

For å stoppe ødeleggelsen av natur og globalt artstap, samlet nesten alle verdens land seg i Montreal i 2022 for å bli enige om en snuoperasjon. 195 land, inkludert Norge, sluttet seg til FNs globale naturavtale, som forplikter oss til å verne 30% av all natur på land og i havene, innsjøene og vassdragene; samt å restaurere 30% av ødelagt natur – alt innen 2030. Derfor ønsker vi å gi barn og unge kunnskap og verktøy til å påvirke de beslutningsprosessene som kan snu naturtapet.

¹ https://www.nrk.no/dokumentar/xl/nrk-avslorer_-44.000-inngrep-i-norsk-natur-pa-fem-ar-1.16573560

² https://www.nrk.no/dokumentar/xl/europa-fra-gront-til-gratt_-nordmenn-bygger-ned-mest-natur_-viser-europeisk-kartlegging-1.17577504

BARN OG UNGE: PASS PÅ!

All norsk natur ligger i en kommune. Det er derfor viktig å styrke barn og unges stemme inn mot kommunale prosesser som skal bestemme hvilket miljø, klima og natur de skal leve i resten av sine liv.

Kommunene har viktige verktøy for arealplanutforming og forvaltning av plan- og bygningsloven. Utbyggere i privat sektor er ofte svært pengesterke. Asymmetri i ressurstilgang og dermed makt, er ofte dramatisk. ***Naturens unge stemmer*** skal bidra til å styrke ung organisering for naturvern i frivillig samfunnssektor i møte med utbyggere, administrative- og politiske beslutningstakere. Prosjektet skal bidra til et mer opplyst lokaldemokrati i utbyggingssaker, der barn og unge – som er de som skal leve med beslutningene som tas i dag – blir hørt.

I år skal 15 av 25 kommuner i Hordaland etter planen rullere Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel (KPA). Hvert år blir det også fremmet et stort antall forslag til reguleringsplaner, mange av dem gir arealtap.

For oss som søker dette prosjektet er det viktig at beslutningstakere i kommunene – administrasjon og politikk – får balansert kunnskap til grunn for sine valg. NRK-artiklene som er referert over viser at naturens stemme generelt, og barn og unges stemmer spesielt, er for svak i svært mange store beslutninger om naturødeleggelse. Kanskje mest alarmerende er gjennomgangen som viser at eksisterende lov og forskrifter ikke blir fulgt i en rekke kommuner.

Mange kommuner mangler også tilstrekkelig kunnskap om naturverdier og om regelverk som skal gi føringer for saksbehandling. Vårt prosjekt skal bidra til både kartlegginger av verneverdig natur i utvalgte kommuner, og til at unge stemmer får litt bedre plass når arealplaner, kommunedelplaner og store reguleringsplaner skal bli vedtatt.

Noen nylige norske rapporter er svært relevante som kunnskapsgrunnlag for prosjektet Naturens unge stemmer, bl.a. Naturrisikoutvalget (Naturrisikoutvalget, 2024), Klimautvalget 2025 (Klimautvalget, 2024) og Rapport om inngrepsfri natur fra Miljødirektoratet (Miljødirektoratet, 2024, 2024A). Disse vil vi bruke i utformingen av kunnskapsmaterieil for barn og unge i prosjektet.

HVORFOR ER NATUREN VIKTIG?

Naturvernforbundet mener *naturen gir oss alt vi har*:

«Alt vi har, stammer fra naturen. Den gir oss ressursene vi trenger for å leve, utvikle oss, bygge og bo. Den gir oss livsnødvendigheter som ren luft, rent vann og mat. Den gir oss grunnlaget for vår industri, vår produksjon og vårt forbruk.»

Med kampanjen *Naturen – livsgrunnlaget vårt* viste Naturvernforbundet at «Naturen er en konstant produserende og helt nødvendig kilde til alt vi trenger for å overleve.» (...) «FN-prosjektet TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) redegjorde også for den økonomiske betydningen av biologisk mangfold og økosystemtjenester, og kostnadene det gir oss hvis disse systemene svekkes.»

Stortingsmelding St.35 (2023–2024) om hvordan Norge følger opp Naturavtalen, fastslår også at «Naturen er grunnlaget for velferden vår» (Klima- og miljødepartementet, 2024). Men blant forskere og miljøvernere er det stor uro for at kommende generasjoner ikke får bedre verktøykasser til å stoppe naturtapet.

Naturvernforbundet
Hordaland

ET SPRÅK FOR BARN OG UNGE

Samfunnets styringsstrukturer forutsetter en kommunikasjonsform som ekskluderer barn og unge – det offentliges «kansellistil» virker fremmedgjørende selv for mange velutdannede voksne. I tillegg er norsk areal- og naturforvaltning fullpakket med «stammespråk» som er tid- og kunnskapskrevende å trenge gjennom. Å utvikle kommunikasjonsmetoder og et språk som er inkluderende og intuitivt for unge med liten eller ingen forhåndskunnskap blir derfor en sentral del av prosjektet. Dette vil vi gjøre i tett samarbeid med pedagoger i barnehager og skoler, og BARNkunne, Senter for barnehageforskning ved Høgskulen på Vestlandet (HVL).

Hva kan vi hjelpe barn og unge å vurdere?

- a. **Hvilke politiske spørsmål angår barns hverdag?**
Planprosesser, kansellistil og oppstykkede beslutningsprosesser gjør det vanskelig – ikke bare for barn og unge – å forstå hvilke saker som påvirker min hverdag, min skole, mine fritidstilbud osv. (hvor mange av barna er f. eks. kjent med kommunens planer for Barnetråkk, som skal sikre skolevei, lekeareal osv.?)
- b. **Hvordan kan barn snakke med aktørene?**
For å bli hørt, må barn og unge bli kjent med språket i besluttende organer. Men disse organene må også bli kjent med at språk kan ekskludere både barn og andre målgrupper fra muligheten til demokratisk deltagelse. Besluttende organer må derfor også motiveres til å forenkle og tilpasse sitt språk, og få verktøyene til å gjøre det.
- c. **Hvor kan barna bli hørt?**
For at barn og unge skal nå fram med sine syn, må naturligvis også arenaene tilpasses og endres. Politikere og beslutningstakere må få kunnskap om og erfaring med hvor og hvordan samtalen bør føres for å kunne gi meningsfulle innspill til de ulike prosessene.

SLIK VIL VI JOBBE: ARBEIDSPAKKER

**FOR Å GI BARN OG UNGE EN STERKERE
STEMME I BESLUTNINGER OM DERES
FREMTIDIGE LEVEOMÅDER**

Arbeidspakke 1:

Kunnskap og kreativitet: Bruk naturen, syng og tegn naturen

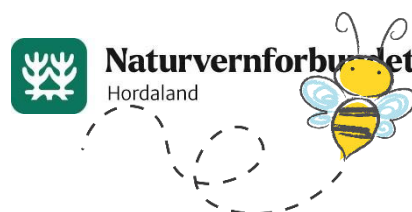
Mål:

Gi barn og unge kunnskap om

- naturens verdi,
naturmangfold, truede arter og naturtyper
- hvor og når de kan be politikere i kommunen lytte til deres
synspunkt

Tidshorisont: Vår 2026 – høst 2027

Dette vil vi gjøre:

- Inngå samarbeid med barnehager og/eller skoleklasser i 5 mindre kommuner og 1 bykommune i Hordaland, som har kommuneplaner som er modne for rullering.
- Utvikle informasjonsmateriell om natur, klima og demokratisk medvirkning tilpasset barn og unge i form av bilder, film m.m., i samarbeid med **BARNkunne – Senter for barnehageforskning** ved Høgskulen på Vestlandet, lærere og pedagogiske ledere i barnehagene. Vi vil ha spesielt fokus på naturmangfold og naturtyper til lands og vanns, med fokus på muligheter og løsninger på utfordringene.
- Holde inspirasjonsforedrag om hvordan tilpasse språk og arenaer, og om hvordan konsekvenser av kommunale vedtak bør formidles til barn, for kommunestyrene i de utvalgte kommunene. Utfordre dem på å tilrettelegge for barn og unges medvirkning i saker som angår dem og deres fremtid.
- Inngå samarbeid med anerkjente fagmiljø på arts mangfold, restaurering og kartlegging, og foreta kartlegginger av verneverdig natur og områder som kan restaureres i de utvalgte kommunene.
- I samarbeid med **BARNkunne**, samarbeidsbarnehagene og – skoleklassene, vil vi gjennomføre naturgledeturer til verneverdige områder i de utvalgte kommunene som for eksempel skoger, innsjøer, våtmarksområder og vassdrag.
- Arrangere naturfestival for barn på Arboretet i Bergen, med fokus på at barna får lære om og oppleve naturen, og uttrykke seg gjennom for eksempel tegning og sang. Arrangementet planlegges i samarbeid med Universitetet i Bergen, Arboretet og **BARNkunne**.

Naturvernforbundet
Hordaland

Arbeidspakke 2:

Barneforskere: La barn delta i forskningsprosjekter i samarbeid med BarnKUNNE ved Høgskulen på Vestlandet

Mål:

- I samarbeid med biologer lære barna hvorfor vann er viktig for mennesker i alle land
- La barna få prøve seg som vannforskere
- La barna få erfaring med å fortelle om sitt arbeid og sine funn i en mediekanal
- Lære barna hvilke dyr som bruker ulike vannkilder

Tidshorisont: Høst 2026 – vår 2028

Dette vil vi gjøre:

- Utvikle vannkurs som vi tilbyr barnehager- og skoler.

- Lage en spørreundersøkelse til barn om blant annet de vet hvor nærmeste bekk er fra skolen/barnehagen eller der de bor, og hvor mange som har drukket rent vann rett fra en bekk.
- Tilby ekskursjoner til ulike vannkilder. Mulige utflukter:
 - I Bergen: Skomakerdiket med Fløibanen
 - I Øygarden: Båttur til Bergen og Omland Friluftsråd sitt hus på Hitsøy (bildet under, oppe til høyre), hvor det er en lagune – Sanden – som blir helt tom for vann ved lavvann, og som gir store muligheter for å finne tang, skjell, krabber og andre dyr
 - Osterøy: Tur i Kossdalen (bildet under, nede til høyre)
 - Voss: Tur til Vangsvatnet og Raundalselva med tog til Upsete

Flere deler av prosjektet vil bli utviklet i samarbeid med **BARNkunne**. Arbeidet og funn skal inngå i en større internasjonal undersøkelse.

Arbeidspakke 3:

Barn møter politikk: Møt politikere i kommunestyre og barne- og ungdomsråd

Mål:

Bidra til å bygge nye arenaer og språk for barn og unge som deltakere i lokaldemokratiet.

Tidshorisont: høst 2026 – vår 2028

Dette vil vi gjøre:

- Inspirere og hjelpe barna til å lage barnekart med lokalt sjeldne naturtyper, behov for lekeareal og sikre barnetråkk, veier som gir barriere for barnemobilitet og andre barnebehov inn mot de juridisk viktige arealplanene (KPA).
- Legge til rette for at våre samarbeidsbarnehager og –skoleklasser får møte politikere i barne- og ungdomsråd og kommunestyre og komme med sine meninger og tanker.
- Presentere funn fra kartlegginger for de folkevalgte og foreslå områder som bør vernes og/eller restaureres i arbeidet med oppdatering av kommuneplaner.
- Jobbe for at barn og unge får legge frem sine synspunkter på viktige politiske arenaer i kommunen og regionen.

Arbeidspakke 4:

Film- og dokumentasjonsgruppe

Mål: Bidra til kunnskap om ulike virkemidler til hvordan barn og unge kan påvirke beslutninger og løfte saker som er viktige for dem på dagsorden. Samt dokumentere prosjektet, erfaringer og resultat – sett fra prosjektets målgruppes synspunkt.

Tidshorisont: høst 2026 – høst 2028 (gjennom hele prosjektet)

Dette vil vi gjøre:

- Opprette en filmgruppe som får i oppdrag å lage filmsnutter, reportasjer osv. fra prosjektets konkrete aktiviteter. (i dialog med [TV BRA](#))
- Utarbeide informasjonsmateriell som kan distribueres på nett, sosiale medier og i brosjyrer om prosjektet og erfaringen og kunnskapen vi innhenter.
- Dokumentere erfaringer og resultat fra prosjektet selv, for å gi best mulig læringsresultat for eventuell videreføring av prosjektet, samt dokumentasjon på eventuelle funn og læringspunkt, til eventuelle fremtidige beslektede prosjekt i så vel vår egen som andre aktørers regi.

ORGANISERING

a. Styringsgruppe

Arbeidsutvalget i Naturvernforbundet Hordaland:
Tom Skauge, førsteamanuensis HVL
William Helland-Hansen, professor UiB
Helene Vacarisas, pensjonist/ tidl. Sbanken
Ragnhild Gya, postdoktor UiB

b. Referansegruppe

Vigdis Vandvik, Professor UiB
Siri Vatsø Haugum, spesialkonsulent Kbh. Universitet
Elin Eriksen Ødegaard, forskingsleder ved BARNkunne, HVL
Gunnar Wiederstrøm, Planlegger Storm Eiendom
Anne Lise Sæterdal, daglig leder Regn plan

OM OSS / KONTAKTPERSONER

Naturvernforbundet er den eldste, og en av de største, natur- og miljøorganisasjonene i Norge, med sine 111 år og mer enn 42.000 medlemmer. Hans Majestet Kong Harald har vært organisasjonen sin høye beskytter i over 60 år. Naturvernforbundet Hordaland har i en årrekke vært et av de fremste fagmiljøene i miljøbevegelsen utenfor hovedstaden, og er med sine seks ansatte og 4500 medlemmer det største regionlaget utanfor Osloregionen.

For mer informasjon om prosjektet, ta kontakt med:

Leder i Naturvernforbundet Hordaland, Tom Skauge:
tom.skauge@hvl.no / 916 06 803

Fylkessekretær i Naturvernforbundet Hordaland, Pål Fidjestøl:
pf@naturvernforbundet.no / 911 58 009

Kontaktpersoner, prosjektutviklingspartnere:

[BARNkunne ved Høgskulen på Vestlandet](#) ved Elin Eriksen Ødegaard:
elin.eriksen.odegaard@hvl.no / 55 58 59 32

[KS \(kommunenes organisasjon\)](#) støtter prosjektet med kunnskapsressurser, og er representert i prosjektets rådgivergruppe.

Litteratur / kilder

FNF, Forum for natur og friluftsliv (2024). *Høringsradaren* FNF.

<https://hoeringsradaren.no/?svarfrist=ikkeutloept&saksnivaa=fylke&saksnivaa=kommune>

Innovasjon Norge. (2024). Norway is built on nature. Norway makes expert use of its gifts from Mother Nature. <https://businessnorway.com/articles/norway-is-built-on-nature>

IPBES. (2019). *Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services*.

<https://ipbes.net/global-assessment>

IPBES. (2024, 16 des. 2024). *Media Release: IPBES Nexus Assessment*.

<https://www.ipbes.net/nexus/media-release>

IPBES. (2024A). *The thematic assesment report on Interlinkages among Biodiversity, Water, Food and Health. Summery for policymakers*. [file:///C:/Users/TOS/Downloads/Nexus Assessment Report SPM 16122024.pdf](file:///C:/Users/TOS/Downloads/Nexus%20Assessment%20Report%20SPM%2016122024.pdf)

Klima- og Miljødepartementet. (2024). *Meld. St. 35 (2023–2024) . Bærekraftig bruk og bevaring av natur — Norsk handlingsplan for naturmangfold*. K.-o. miljødepartementet. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-35-20232024/id3054780/>

Klimautvalget. (2024). *Omstilling til lavutslipp. Veivalg for klimapolitikken mot 2050* (Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 13. august 2021. Avgitt til Klima- og miljødepartementet 27. oktober 2023. Særtrykk av NOU 2023: 25, Issue. <https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/479/2023/10/Klimautvalget-2050.pdf>

Miljødirektoratet. (2024). *Inngrepsfrie naturområder*. <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/naturkartlegging/Inngrepsfrie-naturomrader/>

Miljødirektoratet. (2024A, 29.04.2024). *Inngrepsfri natur krympa med 116 500 fotballbanar* <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2024/april-2024/inngrepsfri-natur-krympa-med-116-500-fotballbanar/>

Naturrisikoutvalget. (2024). *NOU 2024: 2 I samspill med naturen — Naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge*.

<https://www.regjeringen.no/no/dep/kld/organisasjon/styrer-rad-og-utvalg/rad-og-utvalg-som-har-avlagt-sine-rapporter/naturrisikoutvalget/id2920210/>

<https://naturrisikoutvalget.no/>

NRK. (2024). *Her er Norges største natur-inngrep* <https://www.nrk.no/dokumentar/her-er-norges-storste-naturinngrep-1.16689009>

<https://www.nrk.no/dokumentar/xl/nrk-avslorer-44.000-inngrep-i-norsk-natur-pa-fem-ar-1.16573560>

[https://www.nrk.no/spesial/norge-i-rodt -hvitt-og-gratt -kristiansand-har-bygd-ned-mest-1.16762816](https://www.nrk.no/spesial/norge-i-rodt-hvitt-og-gratt-kristiansand-har-bygd-ned-mest-1.16762816)

Nærings- og fiskeridepartementet (2018). *Powered by Nature. Strategy.Norway as a data centre nation.*

<https://www.regjeringen.no/contentassets/2bf92491fc454698bb5b05b7a6dd150a/strategi-nfd-eng-nett.pdf>

Statsforvaltaren, i. V. (2024). *Kommunane sprenger jordvernmålet.* Statsforvalter. www.statsforvalteren.no. https://www.statsforvalteren.no/nn/vestland/landbruk-og-mat/jordvern/kommunane-sprenger-jordvernmalet/?utm_source=nyhetsbrev&utm_medium=epost

Tvedt, K. (2024,). *Plan for naturmangfold.* Naturen i byen, byen i naturen, Lab: Fremtenkt – Bærekraftige Demokratiske Fremtider. 18.1.24)

UN. (2024). *The Sustainable Development Goals Report 2024.* UN. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2024/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2024.pdf>

Verdenskommisjonen 1987:
[https://snl.no/Verdenskommisjonen for milj%C3%B8 og utvikling](https://snl.no/Verdenskommisjonen_for_milj%C3%B8_og_utvikling)

Naturvernforbundet
Hordaland